

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО
БИЗНЕС ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР

ЛИЛИЯ МИТКОВА ЙОТОВА

"БИЗНЕС С ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ
ВЪВ ФОТОГРАФСКАТА ИНДУСТРИЯ"

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд
за присъждане на образователна и научна степен „доктор“

София

2025

УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО СТОПАНСТВО
БИЗНЕС ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ И ТЕХНОЛОГИЧЕН ТРАНСФЕР

ЛИЛИЯ МИТКОВА ЙОТОВА

"БИЗНЕС С ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ
ВЪВ ФОТОГРАФСКАТА ИНДУСТРИЯ"

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
в професионално направление 3.8. „Икономика“,
научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното
производство“ (Интелектуална собственост в творческите индустрии)

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ:

доц. д-р Николай Евгениев Крушков

Научно жури:

Вътрешни членове:

Проф. д.н. Мария Ананиева Маркова

Проф. д.н. Живко Иванов Драганов

Външни членове:

Проф. д.н. Таня Йорданова Годорова - УНИБИТ

Доц. д-р Надежда Йорданова Димова - НБУ

Доц. д-р Димитър Иванов Трендафилов - НБУ

София

2025

Дисертационният труд е в обем от 280 страници, от които 237 страници основен текст, включващ увод, три глави, изводи и заключение. Извън основното съдържание са обособени: приноси, списък на използваните информационни източници, списък на съкращенията, списък на публикациите по темата на дисертационния труд и 2 приложения. Изложението съдържа 27 таблици и 70 фигури. В дисертационния труд са направени 194 бележки под линия. Използваните източници са 173 (113 на български език, 60 на чужд език), от които 136 научна литература и 37 нормативни документа.

Дисертационният труд е обсъден на заседание на катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ при Бизнес Факултет на Университет за национално и световно стопанство – София и е насочен за публична защита пред научно жури.

Дисертантката е зачислена като докторант в редовна форма на обучение към катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ при Университет за национално и световно стопанство със Заповед № 1044/12.04.2021г. със срок на обучение от 03.05.2021г. до 03.05.2024г. Докторантурата е удължена със Заповед № 617/11.03.2024г. за срок от 1 (една) година до 04.03.2024г. Трансформирана в задочна форма на обучение със Заповед № 429/14.02.2025г. за срок от 1 (една) година до 05.03.2026г.

Публичната защита на дисертационния труд ще се състои на 15 януари 2026 г. от 10:00 ч. в зала "Научни съвети" на Университета за национално и световно стопанство (УНСС), София, ул. „8-ми декември“.

Материалите по защитата са на разположение на интересуващите се в сектор „Научни съвети и конкурси“ и на интернет страницата на Университета за национално и световно стопанство: <http://konkursi.unwe.bg/?m=3&p=4>

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Въведение в проблематиката и актуалност на изследването
2. Обект и предмет на изследването
3. Цел и задачи на изследването
4. Теза и хипотези
5. Методология на изследването
6. Ограничения в изследването
7. Апробация
8. Основни информационни източници

II. СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

III. КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Увод

Първа глава - Фотографска индустрия и фотографски произведения

Втора глава - Интелектуална собственост във фотографската индустрия. Проблеми и предизвикателства пред участниците

Трета глава - Бизнес модели във фотографската индустрия

Изводи

Заклучение

IV. ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

V. СПИСЪК С ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Въведение в проблематиката и актуалност на изследването

Седем са изкуствата, които чрез различни форми на художествена реализация представят образи на красивото и естетичното – музика, танц, литература, живопис, кино, скулптура и архитектура. През първата половина на XIX век се появява фотографията, наричана и до момента осмото изкуство. То променя начина, по който човек възприема информация, превръщайки визуалното изкуство в основен носител на смисъл. Фотографията запечатва отрязък от време и пространство, потвърждава реалността, но същевременно изразява индивидуалния творчески поглед на автора. За два века фотографията проникна във всички сфери на човешкия живот, а развитието на техниката и технологиите я направи достъпна за всеки.

Актуалност на темата

Значимостта на изследването произтича от глобалното разпространение фотографията и дигитализация. В съвременния свят визуалната комуникация измества текстовата, а изображенията се превръщат в основен инструмент за възприемане на информация. Въпреки масовото използване на фотографски произведения, няма достатъчно яснота относно правата на интелектуална собственост както сред авторите, така и сред ползвателите. Достъпността на техниката и привидната лекота на фотографиране стимулират популярността на това изкуство, но и създават предпоставки водещи до икономически загуби за авторите.

Голяма част от творчески индустрии вече са изградили работещи модели за управление на правата, докато фотографската индустрия в България все още няма своя организация за колективно управление. За сравнение, съществуват организации за колективно управление на авторски права като Музикаутор (1992г.), Филмаутор (1993г.), Театраутор (1993г.), Артистаутор (1998г.), БАМП (1996г.) и ПРОФОН (1998г.).

Фотографските произведения като обекти на художествена собственост получават автоматична авторскоправна закрила от момента на създаването им съгласно Закона за авторското право и сродните му права и Бернската конвенция. Въпреки това, упражняването на тези права е различно от другите изкуства и изисква специфични подходи. Настоящият труд изследва въпросите: какви модели са приложими в българските

условия, и как може да се постигне по-ефективно управление на правата и бизнес процесите във фотографската индустрия.

Дисертационното изследване разглежда фотографията едновременно като творчески процес и като творческа индустрия, анализирайки я през икономическите и правните механизми за реализиране на приходи и закрила на правата. Представени са съществуващи класически бизнес модели и са предложени нови, адаптирани конкретно към спецификите на фотографската индустрия, основани на анализа на нарушенията и практиките за закрила.

2. Обект и предмет на изследването

Обект – фотографската индустрия като творческа индустрия и фотографските произведения като обекти на интелектуална собственост

Предмет на изследването – интелектуалната собственост във фотографската индустрия, разглеждана като система за правна закрила и икономическа реализация на фотографските произведения през призмата на правната, икономическата и управленската теория и практика.

3. Цел и задачи на изследването

Цел на изследването – да се създадат и систематизират бизнес модели във фотографската индустрия, които да открият нови възможности за фотографите чрез диверсификация на услугите в съответствие с пазарните тенденции.

Задачи – за постигане на целта са поставени следните конкретни задачи:

1. Да се разгледат фотографските произведения като обекти на интелектуална собственост

2. Да се предложи съвременна класификация на видовете фотографски произведения;

3. Да се систематизират видовете нарушения на правата на интелектуална собственост върху фотографски произведения.

4. Да се изведат проблемите пред закрилата на фотографските произведения, да се предложат възможни решения.

5. Да се анализират управленски възможности в бизнеса с фотографски произведения през интересите на фотографите, като ключов участник в пазарните действия.

6. Да се приложат бизнес модели и добри практики, които позволяват в условията на свободен пазар да удовлетворяват потребности на потребителите и да отворят нови

възможности за фотографите, като им позволяват да диверсифицират услугите си, като постигнат по-добро съответствие с пазарните тенденции.

4. Теза и работни хипотези

Изследователска теза - фотографските произведения като обекти на авторскоправна закрила са продукти на фотографската творческа индустрия, представляващи икономическо благо и притежаващи бизнес потенциал, когато в условията на свободен пазар удовлетворяват потребности на потребителите.

Хипотези

Първата хипотеза гласи, че фотографските произведения като обекти на интелектуална собственост могат да намерят своето място на пазара, гарантирайки интересите на носителите на правата върху тях.

Втората хипотеза гласи, че ефективното управление на неимуществените права на автора (правото на авторство и правото на посочване на името на автора) има решаващо значение за развитието на фотографската индустрия. Тяхното прилагане създава прозрачност относно авторството и носителите на права, намалява нарушенията и повишава моралната и професионалната стойност на творческия труд.

Третата хипотеза гласи, че е възможно систематизиране на управлението на фотографското творчество в модели, които позволяват отчитане на спецификите на фотографските произведения, спецификите на правата на различните категории носители, интересите на участниците в пазарните действия, и на видовете пазари на фотографските произведения.

Четвъртата хипотеза гласи, че динамичното развитие на изкуствения интелект създава нови предизвикателства пред фотографската индустрия и изисква адаптиране на бизнес моделите и нормативната рамка.

5. Методология на изследването

Методологията на изследването е интердисциплинарна, съдържаща системен и комплексен подход, като в основата е теорията за интелектуалната собственост, икономическата теория и управленската теория. Сложността на изследвания обект, както и комплексният характер на дейностите, свързани с неговото създаване и пазарна реализация, предопределят използването на различни методи, сред които: емпирични методи, методи

на анализ и синтез, както и специални методи на изследване и такива като: „общо - частно“, „абстрахиране и синтез“, „исторически и прогнозни методи“.

6. Ограничения в изследването

Научното изследване разглежда фотографската индустрия и фотографските произведения като обекти на интелектуална собственост. Другите творчески индустрии могат да бъдат включвани единствено в сравнителен анализ и като пример за добри практики, но фокусът е изцяло върху фотографията.

За целите на настоящото изследване разглеждането е ограничено до уредбата на авторското право, без включване на сродните му права, тъй като последните не се отнасят пряко до фотографската дейност и не оказват влияние върху анализа ѝ.

7. Аprobация

Дисертационният труд е апробиран на три вътрешни обсъждания на катедра „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ при УНСС, проведени в хода на разработването му, като на 23.10.2025г. е получил положителна оценка за готовността му за защита. По проблематиката на дисертацията са направени 6 научни публикации, една от които е международно реферирана статия с импакт фактор в Web of Science, 2 статии са достъпни през CEEOL (Central and Eastern European Online Library), останалите 1 статия и 2 доклада са публикувани в рецензирани научни списания и сборници. Резултатите са допълнително апробирани чрез участия в научни конференции и форуми по темата.

8. Основни информационни източници

Изследването е осъществено при следното информационно осигуряване:

Теоретични източници: научни публикации в областта на фотографията, творческите индустрии, художествената собственост, бизнеса с обекти на художествена собственост, авторскоправната закрила, както и международната и националната нормативна уредба, свързана с тематиката.

Емпирична информационна база: проведени са две анкетни проучвания - първото със 100 професионални фотографи в качеството си на автори на фотографски произведения, а второто с 210 потребители на фотографски произведения, направен е и SWOT анализ на фотографската индустрия

II. СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е структуриран в три глави, увод, изводи и заключение.

В първата глава се разглежда и представя подробно фотографската индустрия, нейната история от създаването ѝ до днес, мястото ѝ в творческите индустрии, и специфичните ѝ характеристики. Класифицирани са фотографските жанрове, обособени с течение на времето, следвайки необходимостта от профилиране на фотографите. Анализирани са икономическите характеристики на фотографското произведение, неговата полезност, добавена стойност и пазарите, на които то може да се реализира. Фотографското произведение е разгледано като ресурс и като краен продукт. Представени са участниците във фотографската индустрия, техните роли и видовете ползватели и потребители на фотографски произведения. Обърнато е внимание на начините за формиране на цени на фотографските произведения.

Втората глава е посветена на интелектуалната собственост. Разгледана е подробно нормативната уредба в България, която засяга дейността на фотографската индустрия и нейните изменения във времето, както и международните договори, касаещи правата на интелектуална собственост върху фотографските произведения. Акцентът е поставен върху автори и носители на авторски права, срокове и начин за тяхното упражняване, лицензиране и свободно ползване. Разгледано е влиянието на техниката и технологиите върху интелектуалната собственост, както и проблемите, произтичащи от бързото технологично развитие. Анализирани са международната и националната нормативна уредба от гледна точка на участниците във фотографската индустрия и проблемите, които те срещат.

В трета глава са очертани бизнес моделите, които могат успешно да се приложат в практиката. Представени са съществуващите модели за икономическа реализация и са направени предложения за нови такива, конкретно насочени към фотографската индустрия. Представени са две паралелни проучвания - сред професионални фотографи и сред потребители на фотографски произведения, чиито резултати разкриват актуалното състояние на пазара и отношенията между участниците в него. Направен е анализ на получените резултати, и въз основа на тях са формулирани конкретни предложения за развитие на бизнес моделите, повишаване на правната култура на участниците и подобряване на законодателната рамка.

III. КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд е посветен на фотографската индустрия като част от творческите индустрии и изследва нейните специфики през призмата на интелектуалната собственост, икономическите зависимости и управленските механизми, които определят развитието ѝ в съвременната конкурентна среда. Изследването има интердисциплинарен характер, като съчетава елементи от правната, икономическата и управленската теория, за да предложи цялостна концептуална рамка на фотографската индустрия в България.

Увод

Уводната част на дисертационния труд очертава теоретичните и практическите основания на изследването. Аргументирана е актуалността на темата, произтичаща от нарастващата роля на визуалното съдържание в съвременната комуникационна и икономическа среда, както и от необходимостта фотографската индустрия да бъде разглеждана като самостоятелна част от творческите индустрии.

Поставя се акцент върху противоречието между бързото развитие на технологиите, които улесняват създаването и разпространението на фотографски произведения, и изоставането в правната, организационната и икономическата рамка, която да гарантира закрила на авторите и ефективна реализация на техния труд. Уточнени са обектът и предметът на изследването, целта – създаване и систематизиране на бизнес модели във фотографската индустрия, и конкретните задачи, насочени към изясняване на правния статут, икономическите отношения и управленските механизми в сектора.

Формулирана е изследователската теза, според която фотографските произведения като обекти на авторскоправна закрила са не само културна, но и икономическа ценност, чието управление чрез инструментите на интелектуалната собственост може да осигури устойчиво развитие на индустрията. Изведени са и четири работни хипотези, които изследват взаимовръзките между авторското право, пазарната реализация, неимуществените права и влиянието на новите технологии, включително изкуствения интелект.

Методологията на изследването е интердисциплинарна – обединява подходи от теорията на интелектуалната собственост, икономическата и управленската наука. Използвани са аналитични, исторически, емпирични и сравнителни методи, включително

две анкетни проучвания сред автори и потребители и SWOT анализ на фотографската индустрия в България.

Анализът на научната литература показва, че по изследваната проблематика съществуват публикации в две основни направления - фотографията като изкуство и интелектуалната собственост в контекста на творческите индустрии. В областта на литературната и художествената собственост, към която спада и фотографията, се открояват трудовете на проф. Борислав Борисов, проф. Владя Борисова, проф. Мария Маркова, проф. Виолета Цакова, проф. Таня Тодорова, проф. Живко Драганов, акад. Борислав Йотов, доц. Николай Крушков, доц. Емил Лозев, д-р Димитър Ганчев, д-р Камелия Планска, д-р Пънар Кязим, адв. Атанас Костов, Георги Саракинов, Симона Белчева и други. В областта на фотографията като изкуство значим принос имат трудовете на проф. Цочо Бояджиев, проф. Красимир Андонов, Александър Нишков, д-р Цветан Томчев, д-р Антоан Божинов, Васил Кацев, Петър Боев, Майкъл Фрийман, Скот Келби, Крис Гаткъм, Сюзан Зонтаг и други.

Изследвания, които обединяват и двете области - интелектуалната собственост и фотографията, са сравнително малко. Сред тях се откроява дисертационният труд на д-р Камелия Планска "Организация и управление на интелектуалната собственост върху фотографската информация", както и нейните последващи публикации по темата. В областта на авторското право и фотографията съществуват и публикации на адв. Атанас Костов и адв. Емил Георгиев, които разглеждат практическите аспекти на правоприлагането.

Обобщено, анализът показва наличие на богата теоретична база, но също така и дефицит от изследвания, които разглеждат фотографската индустрия в нейната цялост - като система от творчески, правни и икономически взаимовръзки. Именно този пропуск се запълва от настоящия дисертационен труд.

В увода се подчертава и приносният характер на темата за българската научна и професионална практика, тъй като за първи път се извършва системен опит за концептуализация на фотографската индустрия и моделиране на нейните икономически и правни зависимости чрез инструментариума на интелектуалната собственост.

Първа глава - Фотографска индустрия и фотографски произведения

Първа глава е посветена на изясняването на теоретичните и методологичните основи на изследването. В нея фотографската индустрия се разглежда като част от системата на творческите индустрии и като самостоятелна сфера с културно, социално и икономическо значение.

Проследено е историческото развитие на фотографията – от техническо откритие през XIX век до утвърждаването ѝ като самостоятелна творческа индустрия с ясно изразена пазарна и културна идентичност. Подчертана е ролята на технологичния напредък за демократизирането на достъпа до фотография и за превръщането ѝ в универсално средство за комуникация и визуално въздействие.

Разгледани са ключовите характеристики на фотографската индустрия, нейната структура и участниците в нея. Изяснени са ролите на автора, възложителя, ползвателя и потребителя като елементи от единна система, в която фотографското произведение преминава през различни етапи – създаване, използване и реализация.

Предложена е авторска класификация на фотографските произведения според добавената стойност, която носят. Тази класификация очертава различните функции на фотографията в съвременното общество – художествена, историческа, имиджова, емоционална, сантиментална, документална, научна, техническа и социална. Тя подчертава, че всяка фотография има не само визуален, но и културен, икономически и емоционален контекст.

В главата е представена и класификация на фотографските жанрове, обвързани с вида добавена стойност. Обособени са две категории, 44 жанра и 13 поджанра, които систематизират разнообразието на фотографската практика и нейните пазарни и художествени измерения.

На база класификацията на фотографските жанрове и тяхния синтез, е изведена системна матрица за приложение с обособени 5 категории и 7 стойности.

Втората част на главата е насочена към влиянието на технологиите и изкуствения интелект върху фотографската индустрия. Проследено е историческото развитие на изкуствения интелект (AI) и неговата връзка с обработката и създаването на изображения. Анализирани са начините, по които AI се обучава чрез големи бази данни, включително с

фотографски произведения, което поставя нови въпроси относно авторството, собствеността и закрилата на интелектуалните права.

Разграничени са две основни категории приложения: Генеративен изкуствен интелект (GenAI) - системи, които създават нови визуални произведения на база съществуващи изображения (напр. DALL·E, MidJourney, Stable Diffusion, Firefly и др.) и AI като инструмент - използван за обработка на фотографски изображения (напр. Photoshop, Lightroom, PortraitPro, Canva и др.).

Тази част разглежда въпроса дали AI е заплаха или възможност за фотографската индустрия. Направен е извод, че при правилна регулация и етична употреба изкуственият интелект може да бъде инструмент за творчество и ефективност, но при липса на ясни правни механизми съществува риск от нарушаване на авторските права и подмяна на авторството.

Последната точка в главата е посветена на метаданните – тяхната структура, функции и значение за идентификацията на автора и за упражняването на правата върху фотографските произведения. Подчертава се, че метаданните представляват неразделен елемент от цифровото изображение и са ключови за управлението на интелектуалната собственост в дигитална среда.

Втора глава - Интелектуална собственост във фотографската индустрия. Проблеми и предизвикателства пред участниците

Втората глава представя системен анализ на интелектуалната собственост във фотографската индустрия – не само като правен механизъм за защита, но и като етична рамка, която признава личния творчески принос на автора. Акцентът е поставен върху неимуществените права и тяхното значение в съвременната фотографска практика, където икономическите интереси често изместват моралните основания на авторството.

1. Исторически контекст и развитие на концепцията за авторско право във фотографията

Главата започва с проследяване на историческото развитие на двете системи за авторско право – континенталната (европейска) и англо-американската. Европейската система поставя в центъра личността на автора и неговата духовна връзка с произведението,

докато англо-американската се фокусира върху пазарното разпространение и търговската стойност. Тази фундаментална разлика определя и отношението към фотографията – дали тя е творчески акт, израз на индивидуалност, или просто техническо възпроизвеждане на реалността. Историческият преглед проследява появата на първите фотографии, продавани в големи тиражи, отделя внимание на решението на немския касационен съд по делото *Betbeder and Schwalbe v. Mayer and Pierson*¹, с което се признава художествената стойност на фотографията, въпреки значителната роля на технологиите в крайния продукт. Разгледани са и ограниченията, свързани със „свободата на панорамата“, които поставят въпроси за границите на разрешеното заснемане на обществени пространства.

2. Международна правна рамка

Бернската конвенция (1886) е първият документ, който дава авторскоправна закрила на фотографиите – първоначално за срок от 25 години, впоследствие увеличен на 50 години с Договора на СОИС за авторското право (WCT). Споразумението ТРИПС (1994) укрепва икономическите аспекти на авторското право, но същевременно оставя моралните права извън своя обхват. В резултат се създава неравновесие – търговският обмен на права се насърчава, но творческият принос и личността на автора се поставят на заден план. Отбелязани са и доброволните системи за регистрация на фотографии (САЩ, Франция, Турция), които, макар да не са задължителни, имат практическо значение при защита на авторството.

Особено внимание е отделено на Директивите на ЕС:

- ✓ Директива (ЕС) 2019/790 относно авторско право и сродните му права в цифровия единен дигитален пазар
- ✓ Директива 2001/29/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 22.05.2001г. относно хармонизирането на някои аспекти на авторското право и сродните му права в информационното общество

И двете въвеждат редица изключения за свободно използване, които разширяват достъпа до информация, но намаляват възможностите за контрол и защита на фотографите,

¹ Касационен съд относно фотографията (1862г.), Първични източници за авторското право (1450-1900г.), изд. L. Bently & M. Kretschmer, www.copyrighthistory.org

особено в дигиталната среда. Сравнителният анализ на двете директиви показва, че те модернизират авторското право, но често за сметка на личната връзка между автора и неговото произведение.

Директива 2006/116/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 12.12.2006г. относно хармонизиране срока на закрила на авторското право и някои сродни права утвърждава критерия за оригиналност и определя на неговата основата на двустепенен срок на закрила – 70 години за оригиналните фотографски произведения и 25 години за технически изображения без творчески принос.

3. Национална нормативна уредба

В българското законодателство фотографските произведения са признати като самостоятелен обект на интелектуална собственост в чл. 3, ал. 1, т. 7 от Закона за авторското право и сродните му права (ЗАПСП). Законът урежда както имуществените, така и неимуществените права – авторство, име, неприкосновеност на произведението. Отбелязва се връзката с Конституцията на Република България, която гарантира свободата на творческата дейност и защитата на интелектуалната собственост. Разглеждат се и други нормативни актове:

- Наказателен кодекс, в раздел "Престъпления против интелектуалната собственост - чл. 172–174, където се предвижда наказателна отговорност при нарушаване на правата на интелектуална собственост;

- Закон за марките и географските означения (ЗМГО) – дава възможност фотографите да регистрират своето име като марка, осигурявайки двойна закрила - авторскоправна и маркова. За пример е посочена регистрацията на името на световноизвестния фотограф Марио Тестино:

Наименование на марката	Регистрационен номер	Класове по Ницката класификация	Държава/регион	Статус
MARIO TESTINO	EU017953563	35, 41	Европейски съюз (EUIPO)	Активна

- Закон за творческите фондове – анализирана е необходимостта от промяна с цел включване на фотографията като творческа индустрия;

Наредбата за поставяне на знак за авторско право - макар отменена, се предлага нейното възстановяване, тъй като би подпомогнала идентификацията на авторите и ограничаването на нарушенията.

4. Фотографските произведения като обекти на интелектуална собственост

Тук е представена авторска класификация на фотографските произведения според полезността, която носят за потребителите, според начина на уреждане на права при заснемане, според начина на уреждане на права при ползване и според икономическата реализация. Подробно са разгледани нарушенията на неимуществените права на авторите, систематизирани в шест основни групи. Направено е ясно разграничение между автор (създател на произведението) и носител на права (лице, на което са прехвърлени имуществените права). Изведен е модел за обозначаване на автор и носител на права, който улеснява идентификацията на създателя и защитата му срещу неправомерно използване на изображения.

Таблица 2. Модел на обозначаване на автор и носител на права

Модел	Пример
© /име на носител на права/име на автор/локация/година	© /УНСС/Лилия Йотова/София/2025
© /име на автора/име на носител на права/локация/година	© /Лилия Йотова/УНСС/София/2025
© /име на автор/име на носител на права	© /Лилия Йотова/УНСС
© /име на носител на права/име на автор	© /УНСС/Лилия Йотова

Визуални примери:

Разгледано е и свободното ползване съгласно ЗАПСП и европейските директиви, както и лицензиите Creative Commons, които предлагат гъвкав модел за свободно ползване на произведения, при посочени от автора условия.

5. Изкуствен интелект и интелектуална собственост

В тази част се анализира генеративния изкуствен интелект, създаващ синтетични изображения като потенциален носител на риск, застрашаващ някои фотографски жанрове, където би могъл да измести традиционната фотография. Обърнато е внимание и на ползите от изкуствения интелект, който се използва за обработка и ретуш на фотографски произведения. Разглеждат се етичните и правни последици от обучението на алгоритми чрез авторски фотографии, свободно събирани за автоматична обработка и анализ, съгласно последните промени в ЗАПСП и транспонирането на Директива 790, като се подчертава необходимостта от прозрачност на входните данни и уважение към авторството в дигитална среда.

6. Колективно управление на права

Главата завършва с анализ на системите за колективно управление на авторски права (ОКУП). Представени са чуждестранни организации, които успешно защитават интересите на фотографската индустрия и на визуалните изкуства. Въз основа на тези модели се формулира предложение за създаване на българска организация за колективно управление на права в областта на фотографията, която би допринесла за развитието на сектора и за по-ефективна защита на авторите.

Трета глава - Бизнес модели във фотографската индустрия

Трета глава е посветена на анализа на състоянието на фотографската индустрия в България. В началото е представен SWOT анализ, който очертава силните страни, слабостите, възможностите и заплахите пред сектора. Анализът показва наличие на висок творчески потенциал и широко обществено приложение на фотографията, но и сериозни дефицити в икономическата реализация и управлението на правата.

След него са разгледани две анкетни проучвания – първото, проведено сред 100 професионални фотографи, и второто – сред 210 ползватели и потребители на фотографски произведения. Емпиричните данни потвърждават резултатите от SWOT анализа и показват ясно изразено разминаване между правната осведоменост и практическото прилагане на правата на интелектуална собственост. Установено е, че преобладаващата част от авторите не познават достатъчно добре своите неимуществени и имуществени права, което води до отсъствие на ефективни договорни отношения, ограничено използване на лицензионни механизми и чести нарушения на авторските права.

На базата на анализа са създадени авторски бизнес модели във фотографската индустрия, изведени от класическите икономически модели *B2B*, *B2C*, *B2G*, но адаптирани към спецификата на фотографския пазар. Те са представени като модели на взаимодействие между автори, ползватели, институции и потребители – *Photography to Business (Ph2B)*, *Photography to Customer (Ph2C)*, *Photography to Auction (Ph2A)*, *Photography to Media (Ph2M)*, *Photography to AI (Ph2AI)* и други. Всеки от тях отразява особеностите на комуникацията, изискванията към договорните отношения и начина на управление на правата на интелектуална собственост.

Таблица 3. Авторска класификация на бизнес модели *тип Photography-to-X (Ph2X)*

Категория	Модел (Ph2X)	Характеристика	Управление на права (ИС)
Ph2B Photography 2 Bussines	Ph2Corp Photography to Corporations	Работа с корпоративни клиенти и бизнес организации за създаване на визуални активи (реклама, корпоративна идентичност, маркетинг, продуктова фотография). Висока стойност на сделките.	Договор за поръчка (чл. 42 ЗАПСП); трудов договор; договор за използване; договор за лицензиране на права.
	Ph2M Photography to Media	Предоставяне на фотографии на медии (печата, телевизии, онлайн издания), платформи и издатели по силата на договори.	Изключителна или неизключителна лицензия; трудов договор; договор за поръчка; абонаментен договор; издателски договор; възможно колективно управление чрез ОКУП
	Ph2A Photography to Agencies	Сътрудничество с фотоагенции и рекламни агенции, сток-агенции и имидж банки за разпространение на фотографски произведения и по-широк пазарен достъп. Агенциите изпълняват посредническа функция между автора и ползвателя	Лицензиране (неизключителна или изключителна лицензия); абонаментен договор; авторът запазва много от правата.
	Ph2AI Photography to Artificial Intelligence	Ползване на фотографски произведения като визуални данни за обучение на алгоритми за изкуствен интелект. Възникващ модел.	Свободно използване по чл. 26е от ЗАПСП Необходимост от нови лицензионни рамки; възможно колективно управление чрез ОКУП.
	Ph2D Photography to Digital Rights	Лицензиране и управление на дигитални права, включително NFT.	Дигитални лицензии; управление чрез блокчейн.
	Ph2Au Photography to Auction	Публични продажби на фотографии чрез аукциони.	Прехвърляне на собствеността върху копието, но не и на авторските права върху произведението. Произведението може да се препродава. На автора се отчислява % от всяка следваща продажба.
	Ph2Ex Photography to Exhibition	Публични продажби на фотографии чрез изложби и художествени галерии.	Прехвърляне на собствеността върху копието, но не и на авторските права върху произведението. Произведението може да се препродава. На автора се отчислява % от всяка следваща продажба.

Категория	Модел (Ph2X)	Характеристика	Управление на права (ИС)
	Ph2Ce - Photography to Collective Events	Групови събития – корпоративни, обществени, културни. Конференции, концерти, фестивали.	Договори за поръчка; Договори за разрешения за снимане, Пресакредитации; Ограничаване на правата на ИС на автора.
Ph2C – Photography to Customers	Ph2Ind - Photography to Individual	Индивидуални клиенти, заснемане на портрети, семейни, детски, училищни, сватбени фотографии, лични поводи, годишнини, кръщенета, дипломиране.	Лицензиране на ограничени права за лична употреба, без търговска цел.
	Ph2Collect	Клиенти – колекционери, които придобиват уникални отпечатьци или лимитирани серии.	Прехвърляне на собствеността върху фотографското произведение
Ph2G – Photography to Government	Ph2Politics	Репортажна и документална фотография за нуждите на държавни институции.	Лимитиране на творчеството, ограничаване на правата, съгласно договор за възлагане/поръчка. Трудов договор. Възлагане на обществена поръчка.
	Ph2Courts	Фотографии за съдебни процеси, експертизи, дела.	Лимитиране на творчеството, ограничаване на правата, съгласно договор за възлагане/поръчка. административен договор. Свободно използване, чл. 24 от ЗАПСП.
	Ph2Ch - Photography to Cultural Heritage	Придобиване на права от държавата за опазване на културното наследство.	Прехвърляне на права към държавата при липса на наследници; Откупуване или прехвърляне на права от държавата при обществен интерес; Свободно ползване по чл. 26и от ЗАПСП;
	Ph2E - Photography to Education	Използване на фотографски произведения за образование, образователни институции.	Изключения по ЗАПСП – свободно ползване за образователни цели - чл. 24, 26ж, 26з Договор за поръчка, Трудов договор
	Ph2S - Photography to Science	Използване на фотографски произведения за научни цели	Изключения по ЗАПСП - чл. 24, 26ж,
	Ph2T - Photography to Tourism	Фотографии за държавни или общински туристически кампании	Договор за възлагане; лиценз за конкретна кампания; обществена поръчка;

Категория	Модел (Ph2X)	Характеристика	Управление на права (ИС)
Ph2CO Photography to Collective Organisations	Ph2CMOs - Photography to Collective Rights Management Organizations	Сътрудничество между фотографи и организации за колективно управление на права (ОКУП).	Бланкетна лицензия; управление на вторични права.
	Ph2Ph - Photography to Photography	Съвместни проекти между фотографи, сдружения и общности.	Съвместно авторство и споделени права.
Ph2OP Photography to Own Projects	Ph2OP - Photography to Own Projects	Самостоятелно създаване, управление и монетизация на авторски проекти от фотографа.	Авторът е единствен носител на правата. Пълно управление на имуществените и неимуществени права от автора.
Ph2NGO	Ph2NGO - Photography to Nongovernment Organisations	Фотографски услуги за социални и благотворителни каузи.	Неизключителен лиценз или безвъзмездно ползване с изрично съгласие. Договор за дарение.

В допълнение са разгледани аукционните продажби като специфичен модел за реализация на фотографски произведения, както и механизмите за колективно управление на права, които биха могли да осигурят приходи от вторично използване на фотографските произведения. Особено внимание е отделено на управлението на права върху произведения извън търговско обращение (ПИТО), както и на новите критерии, приети от Министерството на културата, за тяхното лицензиране.

В трета глава се анализира и ролята на генеративния изкуствен интелект като фактор, променящ бизнес моделите и създаващ нови предизвикателства пред авторството. Изследва се потенциалът му за използване в създаването и обработката на изображения, както и правните и етичните последици от обучението на алгоритми с авторски фотографии.

Систематизацията на резултатите от анализа, проучванията и изведените модели позволява да се очертае цялостен механизъм за управление на фотографската индустрия

чрез правата на интелектуална собственост. Това поставя основата за извеждане на изводи и формулиране на практически препоръки, насочени към устойчивото развитие на сектора, повишаване на правната култура и изграждане на ефективни механизми за защита на авторите.

Изводи

В резултат на проведеното изследване и анализа на събраните данни се формулират следните основни изводи:

1. Фотографската индустрия в България притежава значителен икономически и културен потенциал, който остава частично неоползотворен поради липса на системен подход към управлението на интелектуалната собственост и ограничена правна култура сред участниците.
2. Основните бариери пред авторите са свързани с дефицит на правни и бизнес знания, отсъствие на фотографски организации за колективно управление на правата и недостатъчни механизми за защита при онлайн нарушения.
3. Пазарът на фотографски произведения се характеризира с висока степен на дигитализация и нужда от нови форми на лицензиране и използване - включително дигитални лицензи, NFT токени и абонаментни системи.
4. Предложената класификация на бизнес моделите във фотографската индустрия осигурява рамка за икономическа устойчивост, справедливо разпределение на приходите и интегриране на технологични решения (AI, блокчейн).
5. Резултатите от анкетните проучвания потвърждават необходимостта от въвеждане на специализирано обучение по интелектуална собственост за фотографи и потребители.
6. Неимуществените права на автора придобиват все по-изразено икономическо значение - те изграждат имиджа на твореца, от който зависи позиционирането му на пазара.
7. Изкуственият интелект поставя нови предизвикателства, което налага формулиране на етични и правни правила и стандарти за работа с него.
8. Фотографската индустрия се утвърждава като съществен сегмент на творческата икономика, чието развитие изисква нормативна адаптация, образование и систематизиране на бизнес моделите.

Изводи по хипотезите:

По първа хипотеза: Фотографските произведения като обекти на интелектуална собственост имат реална пазарна стойност. Те функционират едновременно като изкуство и бизнес актив, чието успешно управление изисква познания в областта на маркетинга, правото и интелектуалната собственост. Пазарът е сегментиран (Ph2B, Ph2C и др.) и налага адаптирани бизнес модели.

По втора хипотеза: Неимуществените права са сърцевината на авторската идентичност. Посочването на автора при всяка публикация представлява основен механизъм за защита и морално признание, намалява нарушенията и повишава прозрачността на пазара.

По трета хипотеза: Необходимо е систематизиране на управлението на фотографското творчество чрез адаптирани бизнес модели, които съчетават пазарни механизми и авторскоправна защита, интегрирайки интересите на всички участници.

По четвърта хипотеза: Изкуственият интелект променя парадигмата на фотографската индустрия. Той представлява едновременно заплаха и възможност, изисквайки нови етични и правни регулации, ясна идентификация на синтетичните изображения и образование по управление на права в дигитална среда.

Хипотезите са потвърдени и взаимно се допълват, изграждайки последователна концепция за управление на интелектуалната собственост във фотографската индустрия.

Заклучение

Изследването утвърждава фотографската индустрия като самостоятелен сектор на творческата икономика, в който се преплитат художествени, правни и икономически процеси. Фотографските произведения се разглеждат като носители на значима обществена и пазарна стойност, чието създаване и реализация изискват прилагане на принципите на интелектуалната собственост.

В теоретичен план трудът предлага концептуална рамка на фотографската индустрия и авторски дефиниции на ключови понятия – *фотографско произведение*, *фотограф*, *фотографски жанр* и *фотографска индустрия*. Разработени са авторски класификации на фотографските жанрове и фотографските произведения, базирани на добавената им стойност – художествена, историческа, социална, имиджова, емоционална и

научна. Създадена е и класификация на нарушенията на неимуществените права на авторите, която дава възможност за по-прецизна защита и превенция на нарушенията.

SWOT анализът и проведените анкетни проучвания сред автори и потребители разкриват реалната картина на фотографската индустрия в България – сектор с висок творчески потенциал, но с ограничена правна и бизнес култура и липса на механизми за ефективно управление на правата. На тази основа са формулирани предложения за подобряване на нормативната, образователната и организационната среда.

Разработените бизнес модели (Ph2B, Ph2C, Ph2A, Ph2M, Ph2AI и др.) представят нови възможности за устойчиво развитие на индустрията чрез интегриране на пазарни механизми и защита на интелектуалните права. Те отразяват реалните взаимодействия между автори, ползватели и институции и предлагат път към справедливо разпределение на стойността.

Сред предложените решения се открояват: създаване на организация за колективно управление на права във фотографията; въвеждане на система за ясно обозначаване на авторите и носителите на права; възможност за регистрация на имената на фотографите като търговски марки; изграждане на национален депозиториум за доказване на авторство и разработване на онлайн платформа за легално използване на фотографии. Предлага се и включване на дисциплината „Интелектуална собственост“ в образователните програми, с цел повишаване на правната култура.

Развитието на изкуствения интелект налага формулиране на нови етични и правни стандарти, които да осигурят баланс между технологичния напредък и запазването на човешкото творчество като основна културна ценност.

Фотографската индустрия притежава потенциал да се превърне в устойчив двигател на културната икономика, ако се изгради среда, която насърчава иновациите, сътрудничеството и уважението към интелектуалния труд.

IV. ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧНИ ПРИНОСИ

- ⌘ Създадено е ново знание в интердисциплинарен контекст, обвързващо фотографското изкуство, правото на интелектуална собственост и икономическата наука в контекста на бизнес предлагането и управлението в условията на свободен пазар;
- ⌘ Разработен е нов подход за прилагане на бизнес моделите във фотографската индустрия, класифицирани от автора в реален контекст (Ph2B, Ph2C, Ph2A, Ph2AI...), които отчитат съвременните пазарни условия.

НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ ПРИНОСИ

- ⌘ Систематично е аргументирано предложение за създаване на организация за колективно управление на авторските права (ОКУП) във фотографската индустрия.
- ⌘ Предложена е система за изписване на авторите и носителите на права върху фотографските произведения, заедно с годината и мястото на създаване, която вече се използва от преподавателите и изследователите в катедра и институт „Интелектуална собственост и технологичен трансфер“ на УНСС.

V. СПИСЪК С ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. **Йотова, Л. (2024).** *„Изкуствен интелект, фотография и права върху интелектуална собственост“*, сп. „Стратегии на образователната и научната политика“, бр. 3 (32), стр 337-354, <https://doi.org/10.53656/str2024-3-7-aif>
2. **Йотова, Л. (2024).** *„Права на интелектуална собственост при фотографиране на сценични изпълнения на артисти“*, Сборник с доклади от научен форум „Правата на артистите-изпълнители“, проведен от „Институт по интелектуална собственост и технологичен трансфер проф. д-р Борислав Борисов“, УНСС, съвместно с Артистаутор и YNG Legal, на 27/02/2024, София
3. **Йотова, Л. (2024).** *„Пресечни точки между издателския и фотографския бизнес и управление на права на интелектуална собственост“*, Сборник с доклади от научен форум „Издателският бизнес като част от творческите индустрии“, проведен от „Институт по интелектуална собственост и технологичен трансфер проф. д-р Борислав Борисов“, УНСС, съвместно с Асоциация „Българска книга“ и Сиела Норма АД, на 13.05.2024г., София
4. **Йотова, Л. (2023).** *"Фотографските произведения като обекти на интелектуална собственост в дигитална среда и ролята на авторството в условията на цифровизация"*, Сборник с доклади от научен форум „Интелектуалната собственост в интернет - предизвикателства пред системата на интелектуалната собственост и възможни решения“, проведен от „Институт по интелектуална собственост и технологичен трансфер проф. д-р Борислав Борисов“, УНСС, на 27/10/2023г., София, 2023г. ISBN: 978-619-232-776-7;
5. **Йотова, Л. (2023).** *Управление на авторски права върху фотографски произведения в дигитална среда.* Сборник с доклади и абстракти от международен научен форум "Интелектуална собственост и бизнес - предизвикателства и решения", (стр. 123-131). Институт по интелектуална собственост и технологичен трансфер, УНСС.
6. **Йотова, Л. (2022).** *„Фотографските произведения като обект на авторскоправна закрила и проблеми при нарушаване на неимуществените права на фотографа“*, сп. Интелектуална собственост и бизнес, бр. 2, стр. 91-120, Институт по интелектуална собственост и технологичен трансфер, УНСС, София

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY
BUSINESS FACULTY
DEPARTMENT OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER

LILIYA MITKOVA YOTOVA

**"INTELLECTUAL PROPERTY BUSINESS IN THE PHOTOGRAPHIC
INDUSTRY"**

ABSTRACT

DISSERTATION

FOR AWARDING THE ACADEMIC AND SCIENTIFIC DEGREE „DOCTOR“

Sofia

2025

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY
BUSINESS FACULTY
DEPARTMENT OF INTELLECTUAL PROPERTY AND TECHNOLOGY TRANSFER

LILIYA MITKOVA YOTOVA

**"INTELLECTUAL PROPERTY BUSINESS IN THE PHOTOGRAPHIC
INDUSTRY"**

ABSTRACT

dissertation

for awarding the academic and scientific degree „Doctor“
in a professional field 3.8. Economics,
scientific specialty "Organization and Management beyond the sphere of Material Production "
(Intellectual Property in the Creative Industries)

SCIENTIFIC SUPERVISOR:

Assoc. Prof. Dr. Nikolay Evgeniev Krushkov

Scientific jury:

Internal members:

Prof. Dr. Maria Ananieva Markova

Prof. Dr. Zhivko Ivanov Draganov

External members:

Prof. Dr. Tanya Yordanova Todorova - UNIBIT

Assoc. Prof. Dr. Nadezhda Yordanova Dimova - NBU

Assoc. Prof. Dr. Dimitar Ivanov Trendafilov - NBU

Sofia

2025

The dissertation consists of 280 pages, 237 of which are the main text, structured into an introduction, three chapters and conclusion. The following are separate from the main content: contributions, list of used information sources, list of abbreviations, list of publications on the topic of the dissertation, and two appendices. The presentation contains 27 tables и 70 figures. The dissertation contains 194 footnotes. The sources used are 173 (113 in bulgarian, 60 in a foreign language), of which 136 are scientific literature and 37 are normative documents.

The dissertation was discussed at a meeting of the Department of Intellectual Property and Technology Transfer at the Faculty of Business, University of National and World Economy - Sofia and has been submitted for public defense before a scientific jury.

The PhD candidate is enrolled as a full-time doctoral student in the Department of Intellectual Property and Technology Transfer at the University of National and World Economy (UNWE) by Order No. 1044/12.04.2021 with a study period from 03.05.2021 to 03.05.2024. The doctoral program has been extended by Order No. 617/11.03.2024 for a period of 1 (one) year, until 04.03.2024. Subsequently, the form of study was transformed into part-time by Order No. 429/14.02.2025 for a period of 1 (one) year until 05.03.2026.

The public defense of the dissertation will take place on January 15, 2026, at 10:00 a.m. in the "Scientific Councils" hall of the University of National and World Economy (UNWE), Sofia, 8 December Str.

The defence materials are available to interested parties at the "Academic Councils and Competitions" sector and on the website of the University of National and World Economy: <http://konkursi.unwe.bg/?m=3&p=4>

CONTENT

I. GENERAL CHARACTERISTICS OF THE DISSERTATION

9. Introduction to the topic and relevance of the research
10. Object and subject of the research
11. Aim and objectives of the research
12. Thesis and hypotheses
13. Research methodology
14. Research limitations
15. Validation
16. Primary sources of information

II. STRUCTURE OF THE DISSERTATION

III. BRIEF SUMMARY OF THE CONTENT OF THE DISSERTATION

Introduction

Chapter One - Photographic Industry and Photographic Works

Chapter Two - Intellectual Property in the Photographic Industry. Problems and Challenges for the Participants

Chapter Three - Business Models in the Photographic Industry

Conclusion

IV. CONTRIBUTIONS OF THE DISSERTATION

V. LIST OF PUBLICATIONS RELATED TO THE TOPIC OF THE DISSERTATION

I. GENERAL CHARACTERISTICS OF THE DISSERTATION

1. Introduction to the topic and the relevance of the research

There are seven arts that present images of the beautiful and aesthetic through various forms of artistic realisation: music, dance, literature, painting, cinema, sculpture, and architecture. Photography, also known as the eighth art, emerged in the first half of the 19th century. It changes the way a person perceives information, turning visual art into the primary carrier of meaning. Photography captures a slice of time and space, confirms reality, but at the same time expresses

the individual creative view of the author. Over two centuries, photography has penetrated all spheres of human life, and the development of technology has made it accessible to everyone.

Relevance of the topic

The significance of the research stems from the global spread of photography and digitalisation. In today's world, visual communication is replacing textual communication, and images are becoming the primary tool for perceiving information. Despite the widespread use of photographic works, there is not enough clarity about intellectual property rights among both authors and users. The accessibility of the technology and the apparent ease of photography have boosted the popularity of this art, but have also created conditions that lead to economic losses for the authors.

A large part of the creative industries have already established working models for rights management, while the photography industry in Bulgaria still lacks its own collective management organisation. For comparison, there are Collective Management Organisations (CMOs), such as MusicAutor (1992), FilmAutor (1993), TheatreAutor (1993), ArtistAutor (1998), BAMP (1996), and PROPHON (1998).

Photographic works as objects of artistic property receive automatic copyright protection from the moment of their creation in accordance with the Copyright and Related Rights Act and the Berne Convention. However, exercising these rights is different from other arts and requires specific approaches. This paper explores the following questions: what models are applicable in Bulgarian conditions, and how can more effective management of rights and business processes in the photographic industry be achieved.

The dissertation research examines photography as both a creative process and a creative industry, analysing it through the economic and legal mechanisms for generating income and protecting rights. Existing classic business models are presented, and new ones are proposed, specifically adapted to the specifics of the photographic industry, based on the analysis of violations and protection practices.

2. Object and subject of the research

The Object of the research: The photographic industry as a creative industry and photographic works as objects of intellectual property.

The subject of the research is intellectual property in the photographic industry, viewed as a system for legal protection and economic realisation of photographic works through the prism of legal, economic, and management theory and practice.

3. Aim and objectives of the study

The aim of the research is to create and systematise business models in the photographic industry that will discover new opportunities for photographers by diversifying services in accordance with market trends.

Tasks – to achieve the goal, the following specific tasks have been set:

1. 1. To consider photographic works as objects of intellectual property
2. To propose a modern classification of the types of photographic works;
3. To systematise the types of infringements of intellectual property rights on photographic works.
4. To identify the problems in the protection of photographic works and to suggest possible solutions.
5. Analyse management opportunities in the business of photographic works through the interests of photographers, as a key participant in market actions.
6. Implement business models and best practices that allow them to meet consumer needs in a free market and open up new opportunities for photographers, enabling them to diversify their services and better align with market trends.

4. Thesis and working hypotheses

Research thesis - photographic works as objects of copyright protection are products of the photographic creative industry, representing an economic benefit and possessing business potential, when under free market conditions they satisfy the needs of consumers.

Hypotheses

The first hypothesis states that photographic works as objects of intellectual property can find their place in the market, ensuring the interests of the rights holders.

The second hypothesis states that effective management of the author's non-property rights (the right of authorship and the right to indicate the author's name) is crucial for the development of the photographic industry. Their implementation creates transparency regarding authorship and rights holders, reduces infringements, and increases the moral and professional value of creative work.

The third hypothesis states that it is possible to systematise the management of photographic creativity in models that allow for the consideration of the specifics of photographic works, the specifics of the rights of different categories of owners, the interests of participants in market actions, and the types of markets for photographic works.

The fourth hypothesis states that the dynamic development of artificial intelligence creates new challenges for the photography industry and requires adaptation of business models and the regulatory framework.

5. Research methodology

The research methodology is interdisciplinary, containing a systematic and comprehensive approach, based on the theory of intellectual property, economic theory, and management theory. The complexity of the research object, as well as the complex nature of the activities related to its creation and market realisation, determine the use of various methods, including: empirical methods, methods of analysis and synthesis, as well as special research methods and such as: "general-particular", "abstraction and synthesis", "historical and forecasting methods".

6. Research limitations

The scientific research examines the photographic industry and photographic works as objects of intellectual property. Other creative industries can only be included in comparative analysis and as examples of best practices, but the focus is entirely on photography.

For the purposes of this study, the discussion is limited to the regulation of copyright, without including related rights, as the latter do not directly relate to photographic activity and do not affect its analysis

7. Validation

The dissertation was tested at three internal discussions at Department of Intellectual Property and Technology Transfer at UNWE, held during its development, and received a positive evaluation for its readiness for defense on 23.10.2025. Six scientific publications have been made

on the topic of the dissertation, one of which is an internationally referenced article with an impact factor in Web of Science, 2 articles are available through CEEOL (Central and Eastern European Online Library), the other 1 article and 2 reports have been published in peer-reviewed scientific journals and collections. The results were further tested through participation in scientific conferences and forums on the topic.

8. Primary sources of information

The study was conducted with the following information sources:

Theoretical sources: scientific publications in the field of photography, creative industries, artistic property, business with objects of artistic property, copyright protection, as well as international and national legislation related to the subject.

Empirical information base: two surveys were conducted, the first with 100 professional photographers as authors of photographic works, and the second with 210 users of photographic works, and a SWOT analysis of the photographic industry was also conducted.

II. STRUCTURE OF THE DISSERTATION

The dissertation is structured into three chapters, introduction and conclusion.

The first chapter examines and presents in detail the photographic industry, its history from its inception to the present day, its place in the creative industries, and its specific characteristics. Photographic genres have been classified, defined over time, following the need to profile photographers. The economic characteristics of the photographic work, its usefulness, added value, and the markets in which it can be realised have been analysed. The photographic work is considered both a resource and a final product. The participants in the photographic industry, their roles, and the types of users and consumers of photographic works are presented. Attention has been paid to the ways of forming prices of photographic works.

The second chapter is dedicated to intellectual property. The regulatory framework in Bulgaria that affects the activities of the photographic industry and its changes over time, as well as international treaties concerning intellectual property rights to photographic works, have been thoroughly examined. The focus is on authors and right holders, terms and how to exercise them, licensing and free use. The impact of technology on intellectual property, as well as the problems arising from rapid technological development, have been considered. The international and

national regulatory framework has been analysed from the perspective of participants in the photographic industry and the problems they encounter.

Chapter three outlines the business models that can be successfully implemented in practice. The existing models for economic realisation are presented, and proposals for new ones are made, specifically targeting the photographic industry. Two parallel studies were conducted, one among professional photographers and the other among consumers of photographic works, and their results reveal the current state of the market and the relationships between its participants. An analysis of the results obtained was conducted, and on the basis of these results, specific proposals were formulated for the development of business models, increasing the legal culture of the participants, and improving the legislative framework.

III. BRIEF SUMMARY OF THE CONTENT OF THE DISSERTATION

The dissertation is dedicated to the photography industry as part of the creative industries and explores its specifics through the prism of intellectual property, economic dependencies, and management mechanisms that determine its development in the modern competitive environment. The research is interdisciplinary in nature, combining elements of legal, economic, and management theory to offer a comprehensive conceptual framework for the photographic industry in Bulgaria.

Introduction

The introduction of the thesis outlines the theoretical and practical foundations of the research. The relevance of the topic is justified by the growing role of visual content in the modern communication and economic environment, as well as the need to consider the photographic industry as a separate part of the creative industries.

The focus is on the contradiction between the rapid development of technologies that facilitate the creation and distribution of photographic works and the lag in the legal, organisational, and economic framework that guarantees protection of authors and effective realisation of their work. The object and subject of the research, the goal of creating and systematising business models in the photography industry, and the specific tasks aimed at clarifying the legal status, economic relations, and management mechanisms in the sector have been clarified.

The research thesis formulated is that photographic works as objects of copyright protection are not only cultural, but also economic value, whose management through the tools of intellectual property can ensure sustainable development of the industry. Four working hypotheses have been developed to explore the relationships between copyright, market realisation, non-property rights, and the impact of new technologies, including artificial intelligence.

The research methodology is interdisciplinary, combining approaches from intellectual property theory, economics, and management science. Analytical, historical, empirical, and comparative methods were used, including two surveys of authors and users and a SWOT analysis of the Bulgarian photographic industry.

Analysis of the scientific literature shows that there are publications on the studied issues in two main directions - photography as an art and intellectual property in the context of creative industries. In the field of literary and artistic property, which also includes photography, the works of Prof. Borislav Borisov, Prof. Vladia Borisova, Prof. Maria Markova, Prof. Violeta Tsakova, Prof. Tanya Todorova, Prof. Zhivko Draganov, acad. Borislav Yotov, Assoc. Prof. Nikolay Krushkov, Assoc. Prof. Emil Lozhev, Dr. Dimitar Ganchev, Dr. Kamelia Planska, Dr. Punar Kayzim, atty. Atanas Kostov, Georgi Sarakinov, Simona Belcheva, and others stand out. In the field of photography as an art, the works of Prof. Tsotcho Boyadzhiev, Prof. Krasimir Andonov, Alexander Nishkov, Dr. Tsvetan Tomchev, Dr. Anton Bozhinov, Vasil Katzev, Petar Boev, Michael Freeman, Scott Kelby, Chris Gatcum, Susan Sontag, and others have made significant contributions.

Research that combines both intellectual property and photography is relatively scarce. Among these, Dr. Kamelia Planska's dissertation "Organisation and Management of Intellectual Property on Photographic Information" stands out, as do her subsequent publications on the topic. In the field of copyright and photography, there are also publications by Atty. Atanas Kostov and Atty. Emil Georgiev that examine the practical aspects of law enforcement.

In summary, the analysis shows a rich theoretical base, but also a lack of research that examines the photographic industry in its entirety - as a system of creative, legal, and economic interrelations. This gap is filled by the present dissertation.

The introduction highlights the contribution of the topic to Bulgarian scientific and professional practice, as it is the first time a systematic attempt has been made to conceptualise the

photographic industry and model its economic and legal dependencies using the intellectual property system.

Chapter 1 - Photographic Industry and Photographic Works

The first chapter is dedicated to the photographic industry as part of the creative industries system and as a standalone sphere with cultural, social, and economic significance.

The historical development of photography has been traced, from its technical discovery in the 19th century to its establishment as an independent creative industry with a distinct market and cultural identity. The role of technological progress in democratising access to photography and turning it into a universal means of communication and visual impact has been emphasised.

The key characteristics of the photographic industry, its structure, and its participants were discussed. The roles of the author, the commissioner, the user, and the consumer are clarified as elements of a unified system, in which the photographic work goes through various stages – creation, use, and realisation.

An authorial classification of photographic works is proposed according to the added value they bring. This classification outlines the various functions of photography in contemporary society: artistic, historical, image, emotional, sentimental, documentary, scientific, technical, and social. It emphasises that every photograph has not only a visual, but also a cultural, economic, and emotional context.

The chapter also presents a classification of photographic genres, linked to the type of added value. Two categories, 44 genres, and 13 subgenres have been defined to systematise the diversity of photographic practice and its market and artistic dimensions. Based on the classification of photographic genres and their synthesis, a systematic matrix for application with 5 categories and 7 values was derived.

The second part of the chapter focuses on the impact of technology and artificial intelligence on the photographic industry. The historical development of artificial intelligence (AI) and its connection to image processing and creation have been traced. The ways in which AI is trained with large databases, including photographic works, have been analysed, raising new questions about authorship, ownership, and the protection of intellectual rights.

Two main categories of applications have been distinguished: Generative Artificial Intelligence (GenAI) - systems that create new visual works based on existing images (e.g.

DALL·E, MidJourney, Stable Diffusion, Firefly, and others) and AI as a tool - used for processing photographic images (e.g. Photoshop, Lightroom, PortraitPro, Canva, etc).

This part examines whether AI is a threat or an opportunity for the photographic industry. It has been concluded that with proper regulation and ethical use, artificial intelligence can be a tool for creativity and efficiency, but in the absence of clear legal mechanisms, there is a risk of copyright infringement and authorship substitution

The final point in the chapter is dedicated to metadata – its structure, functions, and significance for the identification of the author and for the exercise of rights over photographic works. It is emphasised that metadata is an integral part of the digital image and is key to managing intellectual property in a digital environment.

Chapter Two - Intellectual Property in the Photographic Industry. Problems and Challenges for the Participants

The second chapter presents a systematic analysis of intellectual property in the photographic industry, not only as a legal protection mechanism, but also as an ethical framework that recognises the personal creative contribution of the author. The focus is on non-property rights and their significance in modern photographic practice, where economic interests often supersede the moral grounds of authorship.

1. Historical context and development of the concept of copyright in photography

The chapter begins by tracing of the historical development of the two copyright systems - the continental (European) and the Anglo-American. The European system places the author's personality and their spiritual connection to the work at the center, while the Anglo-American system focuses on market distribution and commercial value. This fundamental difference also determines the attitude towards photography – whether it is a creative act, an expression of individuality, or simply a technical reproduction of reality. The historical review traces the emergence of the first photographs sold in large print runs, and focuses on the decision of the German Federal Court in the case *Betbeder and Schwalbe v. Mayer and Pierson*², which recognises the artistic value of photography despite the significant role of technology in the final product. The restrictions related to the "freedom of panorama" were also discussed, raising questions about the limits of permitted photography of public spaces.

² 1 Court of Cassation on Photography (1862), Primary Sources on Copyright (1450-1900), ed. L. Bently & M. Kretschmer, www.copyrighthistory.org

2. International legal framework

The Berne Convention (1886) is the first document that grants copyright protection to photographs, initially for a term of 25 years, later increased to 50 years by the WIPO Copyright Treaty (WCT). The TRIPS Agreement (1994) strengthens the economic aspects of copyright, but leaves moral rights outside its scope. As a result, an imbalance is created – the trade exchange of rights is encouraged, but the creative contribution and the author's personality are put in the background. Voluntary registration systems for photographs (US, France, Turkey) have also been noted, which, although not mandatory, have practical significance in protecting authorship.

Particular attention is given to the EU Directives:

- Directive (EU) 2019/790 on copyright and related rights in the Digital Single Market
- Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society

Both introduce a number of exceptions for free use, which expand access to information but reduce the possibilities for control and protection of photographers, especially in the digital environment. A comparative analysis of the two directives shows that they modernise copyright law, but often at the expense of the personal connection between the author and their work.

Directive 2006/116/EC of the European Parliament and of the Council of 12 December 2006 on the harmonisation of the term of copyright protection and certain related rights establishes the criterion of originality and determines on its basis a two-tier term of protection – 70 years for original photographic works and 25 years for technical images without creative contribution.

3. National regulatory framework

In Bulgarian law, photographic works are recognised as a separate intellectual property object in Article 3, Paragraph 1, Clause 7 of the Copyright and Related Rights Act (CRRA). The law regulates both property and non-property rights – authorship, name, and the integrity of the work. The connection to the Constitution of the Republic of Bulgaria, which guarantees the freedom of creative activity and the protection of intellectual property, is noted. Other regulatory acts are also being considered:

- Penalty Code, in the section "Crimes against intellectual property" - Articles 172-174, where criminal liability in cases of infringement of intellectual property rights.

Trademark and Geographical Indication Act (TGIA) - allows photographers to register their name as a trademark, providing dual protection - copyright and trademark. For example, the registration of the name of the world-famous photographer Mario Testino is cited:

Trademark	Registration Number	Classes under the Nice Classification	Country/Region	Status
MARIO TESTINO	EU017953563	35, 41	European Union (EUIPO)	Active

- Creative Fund Act - the need for change to include photography as a creative industry has been analysed;
- The regulation for placing a copyright sign - although repealed, its restoration is proposed, as it would help identify authors and limit infringements.

4. Photographic works as objects of intellectual property

Here is a authors' classification of photographic works according to the usefulness they bring to users, according to the way rights are arranged when shooting, according to the way rights are arranged when using, and according to economic realisation. Detailed consideration is given to the infringements of the non-property rights of authors, which are systematised into six main groups. A clear distinction is made between the author (creator of the work) and the rights holder (the person to whom the economic rights have been transferred). A model for indicating the author and rights holder has been developed, which facilitates the identification of the creator and protects them against the unauthorised use of images.

Table 2. Model for designating the author and rights holder

Model	Example
©/rights holder's name/author's name/location/year	©/UNWE/Lilia Yotova/Sofia/2025
©/author's name/rights holder's name/location/year	©/Lilia Yotova/UNWE/Sofia/2025
©/author's name/rights holder's name	©//Lilia Yotova/UNWE
©/rights holder's name/author's name	©/UNWE/Lilia Yotova

Visual examples:

The free use under the Copyright and Related Rights Act and the European directives, as well as the Creative Commons licenses, which offer a flexible model for the free use of works under the conditions specified by the author, have also been considered.

5. Artificial intelligence and intellectual property

This section analyses generative artificial intelligence that creates synthetic images as a potential risk to certain photographic genres, where it could replace traditional photography. Attention was also paid to the benefits of artificial intelligence, which is used for processing and

retouching photographic works. The ethical and legal implications of training algorithms using copyrighted photographs freely collected for automatic processing and analysis are being considered, in accordance with the latest amendments to the Copyright and Related Rights Act (CRRA) and the transposition of Directive 790, with an emphasis on the need for transparency of input data and respect for authorship in the digital environment.

6. Collective rights management

The chapter concludes with an analysis of collective management organisations (CMOs). Foreign organisations that successfully protect the interests of the photography industry and the visual arts are presented. Based on these models, a proposal is formulated for the creation of a Bulgarian collective rights management organisation in the field of photography, which would contribute to the development of the sector and more effective protection of authors.

Chapter 3 - Business Models in the Photographic Industry

The third chapter is dedicated to the analysis of the state of the photographic industry in Bulgaria. An initial SWOT analysis is presented, outlining the sector's strengths, weaknesses, opportunities, and threats. The analysis shows a high creative potential and broad social application of photography, but also serious deficits in economic realisation and rights management.

Two surveys were reviewed after it, the first conducted among 100 professional photographers, and the second among 210 users and consumers of photographic works. Empirical data confirm the results of the SWOT analysis and show a clear discrepancy between legal awareness and practical application of intellectual property rights. It has been found that the majority of authors are not well-versed in their moral and economic rights, which leads to the absence of effective contractual relations, limited use of licensing mechanisms, and frequent copyright infringements.

Author's business models in the photographic industry have been developed based on classical economic models (B2B, B2C, B2G), adapted to the specifics of the photographic market. They are presented as models of interaction between authors, users, institutions, and consumers – Photography to Business (Ph2B), Photography to Customer (Ph2C), Photography to Auction (Ph2A), Photography to Media (Ph2M), Photography to AI (Ph2AI), and others. Each of them reflects the specifics of communication, the requirements for contractual relations, and the way intellectual property rights are managed.

Table 3. Author's classification of Photography-to-X (Ph2X) business models

Category	Model (Ph2X)	Characteristics	Management of Rights
Photography to Bussiness (Ph2B)	Ph2Corp Photography to Corporations	Working with corporate clients and business organisations to create visual assets (advertising, corporate identity, marketing, product photography). High value of transactions.	Contract for order (Article 42 of the CRRRA); employment contract; contract for use; contract for licensing rights.
	Ph2M Photography to Media	Providing photographs to media (press, television, online publications), platforms, and publishers under the terms of contracts.	Exclusive or non-exclusive license; employment contract; contract for work; subscription contract; publishing contract; possible collective management through CMOs.
	Ph2A Photography to Agencies	Collaboration with photo agencies, advertising agencies, stock agencies, and image banks to distribute photographic works and gain broader market access. The agencies act as	Licensing (non-exclusive or exclusive license); subscription agreement; the author retains many of the rights.

		intermediaries between the author and the user.	
	Ph2AI Photography to Artificial Intelligence	Using photographic works as visual data for training artificial intelligence algorithms. Emerging model.	Free use under Article 26e of the CRRA. The need for new licensing frameworks; possible collective management through the CMOs.
	Ph2D Photography to Digital Rights	Licensing and management of digital rights, including NFTs.	Digital licenses; blockchain management.
	Ph2Au Photography to Auction	Public sales of photographs through auctions.	Transfer of ownership of the copy, but not the copyright of the work. The work can be resold. The author is credited with a percentage of each subsequent sale.
	Ph2Ex Photography to Exhibition	Public sales of photographs through exhibitions and art galleries.	Transfer of ownership of the copy, but not the copyright of the work. The work can be resold. The author is credited with a percentage of each subsequent sale.
	Ph2Ce - Photography to Collective Events	Group events – corporate, social, cultural. Conferences, concerts, festivals.	Order agreements; Filming permit agreements, Press accreditations; Restricting the author's IP rights.

Ph2C – Photography to Customers	Ph2Ind - Photography to Individual	Individual clients, portrait photography, family, children, school, wedding photography, personal occasions, anniversaries, christenings, graduations.	Licensing of limited rights for personal use, not for commercial purposes.
	Ph2Collect	Customers are collectors who acquire unique prints or limited editions.	Transfer of ownership of the photographic work
	Ph2Politics	Reportage and documentary photography for the needs of state institutions.	Limiting creativity, restricting rights, according to an assignment/contract. Employment contract. Public contract assignment.
	Ph2Courts	Photographs for trials, expert examinations, cases.	Limiting creativity, restricting rights, according to an assignment/contract. administrative contract. Free use, Article 24 of the CRRA.
	Ph2Ch - Photography to Cultural Heritage	Acquisition of rights from the state to preserve cultural heritage.	Transfer of rights to the state in the absence of heirs; Redemption or transfer of rights from the state in the public interest; Free use under Article 26i of the CRRA;
	Ph2E - Photography to Education	Use of photographic	Exceptions under the CRRA – free use for

		works for education, educational institutions.	educational purposes – Articles 24, 26j, 26z Order Contract, Employment Contract
	Ph2S - Photography to Science	Use of photographic works for scientific purposes	Exemptions under the CLCPA - Articles 24, 26j
	Ph2T - Photography to Tourism	Photographs for state or municipal tourism campaigns	Contract for a specific campaign; public procurement;
Photography to Collective Organisations	Ph2CMOs - Photography to Collective Rights Management Organisations	Collaboration between photographers and collective management organisations (CMOs).	Blanket license; management of secondary rights.
	Ph2Ph - Photography to Photography	Joint projects between photographers, associations, and communities.	Joint authorship and shared rights.
Ph2OP Photography to Own Projects	Ph2OP - Photography to Own Projects	The photographer's independent creation, management, and monetisation of their own projects.	The author is the sole rights holder. Full management of the author's property and non-property rights.
Ph2NGO	Ph2NGO - Photography to Non government Ogranisations	Photography services for social and charitable causes.	Non-exclusive license or gratuitous use with explicit consent. Gift contract.

In addition, auction sales as a specific model for the realisation of photographic works were considered, as well as collective rights management mechanisms that could generate revenue from the secondary use of photographic works. Special attention is given to the management of rights to out-of-commerce works, as well as the new criteria adopted by the Ministry of Culture for their licensing.

The third chapter analyses the role of generative artificial intelligence as a factor that changes business models and creates new challenges for authorship. Its potential for use in creating and processing images is being explored, as well as the legal and ethical implications of training algorithms with copyrighted photographs.

The systematisation of the results from the analysis, research, and derived models allows for outlining a comprehensive mechanism for managing the photography industry through intellectual property rights. This lays the groundwork for drawing conclusions and formulating practical recommendations aimed at the sustainable development of the sector, increasing legal culture, and building effective mechanisms for protecting authors.

Conclusions

As a result of the conducted research and analysis of the collected data, the following main conclusions are formulated:

- The photography industry in Bulgaria has significant economic and cultural potential, which remains partially untapped due to a lack of a systematic approach to intellectual property management and limited legal culture among participants.
- The main barriers for authors are related to a lack of legal and business knowledge, the absence of photographic organisations for collective management of rights, and insufficient mechanisms for protection in case of online infringements.
- The market for photographic works is characterised by a high degree of digitalisation and a need for new forms of licensing and use - including digital licenses, NFT tokens, and subscription systems.
- The proposed classification of business models in the photography industry provides a framework for economic sustainability, fair revenue distribution, and integration of technological solutions (AI, blockchain).

- The results of the surveys confirm the need for specialised training on intellectual property for photographers and consumers.
- The non-property rights of the author are gaining more and more economic significance - they build the image of the creator, on which their market positioning depends.
- Artificial intelligence poses new challenges, necessitating the formulation of ethical and legal rules and standards for working with it.
- The photography industry is establishing itself as a significant segment of the creative economy, whose development requires regulatory adaptation, education, and systematisation of business models.

Conclusions from the hypotheses:

Under the first hypothesis: Photographic works as objects of intellectual property have a real market value. They function simultaneously as art and a business asset, the successful management of which requires knowledge in the fields of marketing, law, and intellectual property. The market is segmented (Ph2B, Ph2C, etc.) and requires adapted business models.

According to the second hypothesis: Moral rights are the core of the author's identity. Citing the author in every publication is a key mechanism for protection and moral recognition, reducing infringements and increasing market transparency.

According to the third hypothesis: It is necessary to systematise the management of photographic creativity through adapted business models that combine market mechanisms and copyright protection, integrating the interests of all participants.

According to the fourth hypothesis: Artificial intelligence changes the paradigm of the photography industry. It represents both a threat and an opportunity, requiring new ethical and legal regulations, clear identification of synthetic images, and education on rights management in a digital environment.

The hypotheses have been confirmed and complement each other, building a consistent concept for managing intellectual property in the photographic industry.

Conclusion

The study confirms the photography industry as a separate sector of the creative economy, in which artistic, legal, and economic processes intersect. Photographic works are considered to have significant social and market value, and their creation and realisation require the application of intellectual property principles.

In theoretical terms, the work offers a conceptual framework for the photographic industry and authorial definitions of key concepts – photographic work, photographer, photographic genre, and the photography industry. Authorial classifications of photographic genres and photographic works have been developed based on their added value – artistic, historical, social, image, emotional, and scientific. A classification of infringements of non-property rights of authors has been created, which enables more precise protection and prevention of infringements.

The SWOT analysis and the surveys conducted among authors and users reveal the real picture of the photographic industry in Bulgaria – a sector with high creative potential, but with limited legal and business culture and a lack of mechanisms for effective management of rights. Based on this, proposals for improving the regulatory, educational, and organisational environment have been formulated.

The developed business models (Ph2B, Ph2C, Ph2A, Ph2M, Ph2AI, etc.) present new opportunities for sustainable development of the industry by integrating market mechanisms and protecting intellectual rights. They reflect the real interactions between authors, users, and institutions and offer a path to a fair distribution of value.

Among the proposed solutions are: creating an organisation for collective management of rights in photography; introducing a system for clearly indicating the authors and rights holders; the possibility of registering photographers' names as trademarks; building a national depository for proving authorship; and developing an online platform for the legal use of photographs. The inclusion of the "Intellectual Property" discipline in educational programs is also proposed, with the aim of increasing legal culture.

The development of artificial intelligence necessitates the formulation of new ethical and legal standards that will ensure a balance between technological progress and the preservation of human creativity as a fundamental cultural value.

IV. CONTRIBUTIONS OF THE DISSERTATION

SCIENTIFIC AND THEORETICAL CONTRIBUTIONS

- ∞ New knowledge has been created in an interdisciplinary context, linking photography, intellectual property law, and economics in the context of business offerings and management in a free market environment;
- ∞ A new approach for applying business models in the photography industry, classified by the author in real context (Ph2B, Ph2C, Ph2A, Ph2AI...), which reflect contemporary market conditions.

SCIENTIFIC APPLICATION CONTRIBUTIONS

- ∞ A proposal for the establishment of a collective management organisation (CMO) for copyright in the photographic industry has been systematically argued.
- ∞ A system has been proposed for indicating the authors and rights holders of photographic works, together with the year and place of creation. The system is already being used by the lecturers and researchers at the Department and Institute of Intellectual Property and Technology Transfer at the University of National and World Economy (UNWE).

V. LIST OF PUBLICATIONS RELATED TO THE TOPIC OF THE DISSERTATION

1. Yotova, L. (2024). "Artificial Intelligence, Photography, and Intellectual Property Rights," *Strategi na obrazovatel'nata i nauknata politika*, no. 3 (32), pp. 337-354, <https://doi.org/10.53656/str2024-3-7-aif>
2. Yotova, L. (2024). "Intellectual Property Rights in Photographing Performances of Artists," *Proceedings from the Scientific Forum "Rights of Performing Artists"* held by the

Institute for Intellectual Property and Technology Transfer Prof. Dr. Borislav Borisov, UNWE, in collaboration with ArtistAUTOR and YNG Legal, on 27/02/2024, Sofia.

3. Yotova, L. (2024). "Intersections between publishing and photography businesses and intellectual property rights management," Proceedings from the scientific forum "Publishing as part of the creative industries," held by the Institute for Intellectual Property and Technology Transfer Prof. Dr. Borislav Borisov, UNWE, in collaboration with the Bulgarian Book Association and Siela Norma AD, on 13.05.2024, Sofia.

4. Yotova, L. (2023). "Photographic works as objects of intellectual property in a digital environment and the role of authorship in the conditions of digitalisation", Proceedings of the scientific forum "Intellectual Property on the Internet - Challenges to the Intellectual Property System and Possible Solutions", held by the Institute of Intellectual Property and Technology Transfer Prof. Dr. Borislav Borisov, UNWE, on 27/10/2023, Sofia, 2023. ISBN: 978-619-232-776-7.

5. Yotova, L. (2023). Copyright management of photographic works in a digital environment. Proceedings and abstracts of the international scientific forum "Intellectual Property and Business - Challenges and Solutions", (pp. 123-131). Institute of Intellectual Property and Technology Transfer, UNWE.

6. Yotova, L. (2022). "Photographic works as an object of copyright protection and problems with infringement of the photographer's moral rights," Intellectual Property and Business Journal, vol. 2, pp. 91-120, Institute of Intellectual Property and Technology Transfer, UNWE, Sofia